

Nr 357.

Av herr Cassel m. fl., om en utredning angående lämpliga regler för placering av omyndigs penningmedel.

Enligt 15 kap. 4 § föräldrabalken skall omyndigs penningmedel göras räntebärande, och äge förmyndaren för sådant ändamål inköpa obligationer eller förvärva fordran, som inskrives eller inskrivits i statsskuldboken, eller utlåna medlen mot säkerhet av inteckning i fast egendom eller ock i myndlingens namn insätta dem hos postsparbank eller sparbank eller för längre tid hos annan bank. Närmare bestämmelser om de obligationer som må inköpas, om beskaffenheten av den inteckningssäkerhet, varemot utlåning må ske, samt om de räkningar, å vilka insättning hos bank må äga rum, meddelas av Konungen.

Med bank avses jämväl centralkassa för jordbrukskredit.

Kungl. Maj:t har den 21 november 1924 meddelat särskilda bestämmelser om anbringande av omyndigs medel.

Enligt dessa bestämmelser äga förmyndare utan särskilt samtycke av överförmyndare för omyndigs medel inköpa följande slag av obligationer:

- 1) obligationer, som utfärdats eller garanterats av staten;
- 2) obligationer, utfärdade eller garanterade av svensk kommun eller landsting, som till lånets upptagande eller garanterande erhållit Konungens tillstånd;
- 3) Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolets obligationer;
- 4) Sveriges allmänna hypoteksbanks, konungariket Sveriges stadshypotekskassas eller Svenska bostadskreditkassans obligationer; samt
- 5) obligationer, utfärdade av Stockholms inteckningsgarantiaktiebolag eller av aktiebolag, som driver lånerörelse i enlighet med bestämmelserna i lagen den 22 juni 1911.

Omyndigs medel må även placeras i inteckningar, vilka skola ligga inom 60 % av fastställda taxeringsvärdet.

För ändamål, som avses i 8 kap. 4 § av lagen om förmynderskap, må omyndigs medel insättas, förutom hos postsparbanken eller sparbank, å depositionsräkning hos annan bank, dock med sådant villkor i fråga om tiden, att hos banken högsta ränta enligt sådan räkning erhålles. Gottgöres samma ränta för medel, som innestå å annan räkning, må ock därå insättning ske.

Dessa regler ange det normala förfarandet vid anbringandet av omyndigas medel. Vill förmyndaren göra avsteg härifrån och placera medlen i annan ordning måste han enligt 5 § samma kapitel inhämta överförmyndarens samtycke.

Med sådant samtycke kan förmyndaren förvärva exempelvis fastighet eller aktier, men det är att märka, att överförmyndaren endast kan lämna samtycke om speciella skäl därtill äro.

Såsom sådant skäl nämnde första lagutskottet vid 1924 års riksdag, att ett företag, där den omyndige hade del, skulle ombildas till aktiebolag eller att det gällde att eljest tillvarataga hans intresse i ett företag, där han redan hade del. Dock framhöll utskottet med skärpa, att placering i aktier och därmed jämförliga värdepapper endast borde ske i ringa utsträckning.

I 3 § samma kapitel förutsattes även, att tillgång i aktier och andra värdepapper, som den omyndige äger redan vid förmynderskapets tillkomst, i allmänhet bör försälas. Influtna penningmedel placeras därefter enligt nyssnämnda regler.

I två likalydande motioner, som väcktes vid 1951 års lagtima riksdag, nämligen motion nr 92 i första kammaren och nr 127 i andra kammaren, hemställdes om utredning angående ändrade regler beträffande placering av omyndigas penningmedel. Motionerna avstyrktes av första lagutskottet i dess utlåtande nr 18 samt avslogos av riksdagen.

I motionerna erinrades om att ifrågavarande regler byggde på den förutgående att ett fast penningvärde upprätthölls. Vidare påpekades, att problemet om trygghet för de omyndigas medel kommit i ett nytt läge genom att realvärdet av ett penningkapital under 1940-talet reducerats med inemot 40 %. Detta trygghetsproblem har än mera accentuerats genom penningvärdets fall under 1951 med inemot 20 %.

Svenska bankföreningen framhöll i sitt yttrande över förutnämnda motioner, »att den allmänna inställningen till placering av omhändertagna medel i aktier under senare år undergått en väsentlig förändring. Kassor och fonder, vilkas placering uteslutande i obligationer eller andra fordringar tidigare ansågs vara en självklar sak, placeras numera ofta till väsentliga delar i aktier. Även försäkringsbolag placera numera ofta sina fria fonder delvis i aktier.» Mot bagrunden av denna betydande förändring av inställningen till placering av medel i aktier te sig bestämmelserna beträffande omyndigas medel, vilka bestämmelser tillkommo redan 1924, såsom alltmer föråldrade.

Vidare råder en betänklig ovisshet rörande tolkningen av föreskriften att omyndigs medel kunna med överförmyndarens medgivande placeras i annan ordning endast om »särskilda skäl» äro därtill. Förarbetena till lagen giva närmast vid handen, att stadgandet skall tolkas restriktivt. Av yttrandena över motionerna vid förra årets riksdag i detta ämne framgår, att sådan tolkning tillämpas av överförmyndarna i Göteborg. Stockholms förmyndarkammare däremot tolkar stadgandet extensivt och anser att myntförsämringen innebär att ett sådant väsentligt ändrat förhållande inträtt, att stadgandet ej utgör hinder mot att sådan placering medgives ske i större omfattning. Förmyndarkammaren har också sedan flera år tillbaka »i stor omfattning medgivit placering i aktier och fastigheter». Liknande uppfattning framkommer i handboken »Förmyndare och gode män» av E. Stenbeck-

I. Walin, i vilken det heter å s. 56 i femte omarbetade upplagan: »På senare tider har det i länder, där myntförsämring börjat inträda, visat sig önskvärt, att den fara en enhetlig placering i fordringar, t. ex. obligationer och inteckningar, då kan innebära, undvikas genom en blandad placering exempelvis i fordringar och aktier i företag med realltillgångar. Sådana synpunkter göra sig numera gällande även i vårt land och böra naturligen beaktas av förmyndarna och överförmyndarna. Särskilda skäl till avvikelser från lagens placeringsregler kunna under dylika förhållanden föreligga.» En motsatt uppfattning angav emellertid första lagutskottets ordförande vid frågans behandling 1951 i riksdagens andra kammare, då han på fråga förklarade, att ett hans yttrande i kammaren icke finge förstås så att han betraktade de inträffade händelserna på det penningpolitiska området såsom särskilda omständigheter, som kunna åberopas för att medgiva förmyndarna att avvika från lagens bestämmelser. Vid frågans behandling i första kammaren åter gjordes från en av utskottsmajoritetens ledamöter ett uttalande som icke synes helt överensstämmande med utskottsordförandens. Ledamoten yttrade nämligen: »Vid våra överväganden inom utskottet ha vi kommit till den uppfattningen, att det icke kan vara tillrådligt att nu medge större frihet i fråga om placeringen, utan man får avvakta och se tiden an, i vad mån överförmyndarens rätt att samtycka till placering i aktier o. d. kommer till större praktisk användning.» Det torde icke vara någon överdrift att påstå, att ovissheten rörande stadgandets tolkning ökats efter riksdagens behandling av frågan.

Sammanfattningsvis kan sägas, att den grundläggande förutsättningen för ifrågavarande regler, nämligen ett fast penningvärde, är vacklande. Dessutom har den allmänna inställningen till placeringen av medel i aktier undergått en väsentlig förändring, vilken kommit de ifrågavarande reglerna att te sig föråldrade. Vidare äro dessa föråldrade reglers tolkning föremål för stor ovisshet, och de både tolkas och tillämpas väsentligt olika på olika håll. Under sådana förhållanden synes en utredning om ändrade regler för placering av omyndigas penningmedel vara ofrånkomlig.

Vi hemställa sålunda,

att en utredning i syfte att utforma lämpliga regler angående placering av omyndigas penningmedel snarast igångsättes och att därvid särskilt 3, 4, 5 §§ i femtonde kapitlet föräldrabalken omarbetas.

Stockholm den 26 januari 1952.

Leif Cassel.

R. Lundqvist.

G. Svärd.

Ebon Andersson.

Å. Holmbäck.